

Større Skriftlige Opgave – SSO

Gammel ordning, karakter 7

Frederiksborg
Gymnasium og HF

XXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXX

Fag:	Vejleder:
Dansk A	Kyung Christensen
	Tlf.: 22169525
	Email: kyung.christensen@skolekom.dk

Opgaveformulering:

(udfyldes af eksaminator)

Redegør for litteraturen under besættelsestiden, og hvordan krigen anvendes som motiv i nyere dansk litteratur.

Giv en analyse og fortolkning af Morten Nielsens *Krigere uden Vaaben* (1943) med særligt henblik på skildringen af krigen og døden, idet du bl.a. forholder dig til digtsamlingens billedsprog.

Giv en tematisk perspektivering til selvvalgte nyere danske tekster.

Opgavens omfang bør være på 10-15 sider tekst ekskl. forside, indholdsfortegnelse, litteraturfortegnelse samt evt. tabeller og lignende

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Navn: Morten Nielsen

Vejleder: Kyung Christensen

Morten Nielsen

Abstract

This assignment is an examination of what role death and war have played in our literature during our period of occupation to the present day. The assignment begins with a review of the literature during our period of occupation, which is based on how the authors related to war and death. Thereafter, an analysis of Morten Nielsen's collection of poems "Warriors without Weapons" (1943) with a special focus on the portrayal of war and death. Finally, I've put the poems into a perspective, which is based on newer Danish texts, that also depicts war and death. At the end of the assignment, there will be drawn a conclusion on the influence of the literature during the period of occupation as well as in recent Danish literature. During the occupation period as well as in recent Danish texts, literature has had a major impact on our society, the literature has changed from focusing on war and death to focus more on the experiences of the individual.

I skal skrive resumé på dansk.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
2. Litteraturen under besættelsestiden	2
3. Morten Nielsen	6
4. "Kriger uden Vaaben"	6
5. Perspektivering	11
6. Konklusion	14
7. Litteraturliste	15

1. Indledning

Gennem hele Europas historie har konflikter, had, død og krig fyldt meget. Ser man for eksempel på 2. verdenskrig kan man tydeligt se, hvad had, død og krig kan gøre ved mennesker, og hvor svært det kan være at glemme alt det forfærdelige, der skete dengang. Der var blandt andet mange som mistede livet eller deres familie og venner under krigen, og det satte tydelige spor hos de overlevende. 2. verdenskrig har stadig den dag i dag en kæmpestor betydning for den selvforståelse, selvrespekt og den måde vi lever på, da vi ikke ønsker at historien skal gentage sig.¹ Heldigvis er vi, her i Europa, kommet et godt stykke videre, når vi taler om krig og konflikter, vi har nemlig opbygget et kæmpestort sammenhold og fællesskab, så vi kan beskytte os imod krige og konflikter. Men desværre er det ikke alle lande i verden, der har formået at lægge konflikterne og dermed krigen på hylden. Derfor er der stadig i dag store problemer som skal løses i verden, og det er noget af det som for eksempel FN og Nato, med samarbejde fra USA, prøver at hjælpe med. I Danmark har vi ikke altid været et af de mest krigsførende lande, dermed ikke sagt, at vi ikke havde været med i mange krige, for det har vi, men det var nu mest for at erobre flere landområder. Så på den måde kan man sige, at vi tidligere kun deltog i krige, hvis det kunne hjælpe eller gøre en forskel for os selv. Det var først i ca. 1990 at Danmark blev en krigsførende nation, da vi for alvor begyndte at engagere os i krige, der ikke havde noget med os selv at gøre, men hvor vi simpelthen begynder at gå ind i krige for at hjælpe andre folk ude i verden, som virkelig har brug for det. Vi har derfor i dag taget et moralsk ansvar over for folk ude i verden, som har brug for vores hjælp. Ser man bare tilbage til 2002 blev danske soldater udsendt til Afghanistan for at hjælpe FN og NATO, ved at deltage i aktioner der. Aktionerne skulle hjælpe den Afghanske befolkning, så de på et eller andet tidspunkt kan komme til at leve et fredeligt og trygt liv.² På den måde kan man sige, at Danmark er gået fra at være et land, der kun tilgodeså sine egne interesser til, at vi nu hjælper andre lande og derved er blevet til en af de krigsførende nationer. Men det er nu ikke kun i den måde, vi deltager i krige på, som har ændret sig, vi har under/efter besættelsestiden også ændret den måde, vi forholder os til krige på og de tunge emner som døden, frygten og angsten, som har præget os på mange områder igennem vores historie.

¹ Søndberg, Olaf: *Danmark i krig*. Systime A/S. 2012. Side 7.

² Ibid. Side 7-9.

Det fremgår blandt andet gennem vores litteratur, som har forandret sig gennem tiden og stadig gør det den dag i dag.

2. Litteraturen under besættelsestiden

Litteraturen har gennem hele vores historie, været en stor del af det samfund vi lever i. Forfatterne har gennem deres romaner, digte, breve osv. udtrykt sig, om vores samfund, hvordan det fungerer, hvordan det har udviklet sig og sat tingene til debat. Litteraturen har dermed været med til, at præge det samfund vi har i dag. I tiden lige før besættelsestiden var litteraturen meget præget af det moderne menneskes problemer og udfordringer, som forfatterne forsøgte at sætte under debat, fordi man ville gøre verden fornuftigere og mere oplyst.³ Under besættelsestiden var der mange forfattere i Danmark, der brugte deres litteratur til, at udtrykte deres frustrationer og frygt over for det der skete, som følge af at vi den 9. april 1940 blev besat af tyskerne og blev pålagt besættelsesmagts krav⁴. Der blev blandt andet indført pressezensur som betød, at pressen ikke måtte omtale militære forhold i landet og anti-tysk propaganda. Censuren betød dog at pressen fik lov, til forsat at udgive aviser og andet, hvilket var bedre end ingen ting, selvom det betød at pressen ikke kunne udtrykke sig frit. Det gjorde også at forfatterne blev nød til at skjule deres budskaber i deres tekster, da det ellers ville blive forbudt at udgive dem.⁵ Forfatterne forsøgte derfor at spille på det underforstående i deres værker eller at sløre budskaberne. Der opstod også en række illegale forlag, som for eksempel udgav Kaj Munks "Sidste Digte". De illegale forlag var en del af frihedskampen ligesom undergrundspressen, da de ikke ville finde sig i censuren, da de ville have deres budskaber ud.⁶ Tiden bar også præg af en massiv læselyst, da reglerne om udgangsforbud gjorde, at folk fik en masse tid om aftenen til at læse.

³ Fibiger, Johannes og Lütken, Gerd: *Litteraturens veje -2. udgave, 9 oplag*. Systime A/S, 2004-2008. Side 307.

⁴ Schou, Søren: *Litteraturen under besættelsen*, 2017. Besøgt den 13.12. 2017.

http://denstoredanske.dk/Dansk_litteraturs_historie/Dansk_litteraturs_historie_4/Litteraturen_under_besaettelsen

⁵ Olsen, Niels Wium: *Pressecensur under besættelsen*, 2012. Besøgt den 13.12. 2017.

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/pressecensur-under-besaettelsen/>

⁶ Sørensen, Jørgensen: *Besættelsestiden i litteraturen*. Systime A/S, 2004. Side 29.

Derfor var der en kæmpe efterspørgsel på værker der handlede om danske bedrifter i fortid og i nutid.⁷ Besættelsestiden resulterede i at folk følte en markant større nationalfølelse og traditionsdyrkelse. Det at være dansk eller nordisk var noget man skulle være stolt af, hvilket også kom til udtryk i litteraturen. Det kan man blandt andet se i digtsamlingen "Sidste Digt - Den skæbne ej til os" af Kaj Munk, der blandt andet skrev om nationalfølelse og kærligheden til Danmark. Kaj Munk prøvede, at opmuntre den danske befolkning til, at de skulle stå sammen, for til sidst vil det gode altid sejre.⁸ Under besættelsestiden så man enten virkeligheden i øjnene eller også forholdt man sig idyllisk og abstrakt til tingene. Nogle forfattere forsøgte under besættelsestiden at se bagud i tiden for eksempel skrev Jacob Paludan og Tove Ditlevsen nogle tekster om 30'ernes samfund, så som kvindernes liv, ægteskabsproblemer, sociale og psykologiske realisme. Forfatterne skrev meget i realismens tegn, men samtidig beskrev de en kunstig verden uden spærretid, uden tyskere, uden varemangel og uden konkrete detaljer. De prøvede at beskrive samfundet igennem en kunstig verden, hvor der ingen fjende var. I lyrikken blev realismen vist tydeligere, da digterne tolkede besættelseschocket med tvivl, smerte, angst og uro ved at digte om vores danske værdier.⁹ Hvilket også fik nogle af de danske forfattere til at gå aktivt ind i modstandsbevægelsen. Den procentvise andel af de aktive forfattere, som gik ind i modstandsbevægelsen, adskilte sig ikke fra den øvrige del af befolkningen, da langt den største del ikke beskæftigede sig med den politiske situation. De forfattere som beskæftiger sig med den politiske situation risikerede at miste deres liv, for at få deres budskaber frem. De prøvede derfor at skjule deres budskaber ved at bruge blandt andet metaforer og ironi eller også udgav de deres tekster illegalt. Det alt overvejende budskab for modstandsbevægelsen var, at man skulle gå til modstand. Det udtrykker Sven Møller

⁷ Schou, Søren: *Litteraturen under besættelsen*, 2017. Besøgt den 13.12. 2017.

http://denstoredanske.dk/Dansk_litteratur/historie/Dansk_litteratur/historie_4/Litteraturen_under_besættelsen

⁸ Møller, Anne: *Kaj Munk. iBureauet/Dagbladet Information*. 2015. besøgt den 13.12. 2017. <https://forfatterweb.dk/oversigt/munk-kaj>

⁹ Hertel, Hans: *Besættelsens kulturliv: beskyttelsesrum, væksthush, modstandslomme*. 2010. Besøgt den 13.12. 2017. <http://wayback-01.kb.dk/wayback/20100504122609/http://www2.kb.dk/guests/natl/db/bv/03/4/hertel.htm>

Kristensen i "En Vinter lang og mørk og haard" hvor omkvædet er "*Gaa til Modstand, I alle danske, alle Mand som en, og gør Danmark frit*".¹⁰ Nogle af de forfattere der var medlem af modstandsbevægelsen, men som desværre døde tidligt har skildret deres oplevelser under krigen på forskellige måder. En af dem var Kim Malthe-Bruun, som egentlig ikke var forfatter, men gennem sine breve til hans kære, blev han det. I hans breve fokuserede han ikke ret meget på krigen og døden, men derimod på at leve livet. På en helt anden måde fortolkede Morten Nielsen sine oplevelser under krigen, han fokuserer på de lidt mere negative ting, så som døden, ventetiden og fuldbyrdelse. Noget af det der karakteriserede forfatterne under besættelsestiden var, at der skete en stor personlig udvikling med dem. For eksempel blev Kim Malthe-Bruun fra den ene dag til den anden voksen.¹¹

I slutningen af besættelsestiden, hvor krigslykken vendte og freden var til at få øje på, skete der også en holdningsændring hos de fleste forfattere. De blev mere vovede i deres tekster og fik udgivet mange flere ting.¹² I den nyere danske litteratur er der i forhold til litteraturen under besættelsestiden sket en markant udvikling i den måde, vi anvender krigen på som motiv i den dansk litteratur. En af grundene til, at vi i dag skildre krigen anderledes er, at krig er blevet til en hverdagsting for os. Vi hører hele tiden om alle de forfærdelige ting, der sker rundt omkring i verden, for eksempel er der den ene katastrofe efter den anden i nyhederne. Vi er derfor blevet meget mere oplyste om hele verdens konflikter, herunder krig, terror og død.¹³ Udover pressen, bidrager skønlitteraturen også med at belyse krigene. Skønlitteraturen har nemlig og er stadig et sted, hvor man prøver at få en særlig erkendelse af den måde, vi fører krig på. Litteraturen har og er derfor også i nyere tid et afgørende sted, hvor vi kan reflektere over krigene, og de helt grundlæggende

¹⁰ Sørensen, Jørgensen: *Besættelsestiden i litteraturen*. Systime A/S, 2004. Side 29-31.

¹¹ Fibiger, Johannes og Lütken, Gerd: *Litteraturens veje -2. udgave, 9 oplag*. Systime A/S, 2004-2008. Side 312-313.

¹² Sørensen, Jørgensen: *Besættelsestiden i litteraturen*. Systime A/S, 2004. Side 29-31.

¹³ Nielsen, Peter: *Krigen rammer også altid litteraturen*. Information. 2015. Besøgt den 14.12. 2017. <https://www.information.dk/kultur/2015/10/krigen-rammer-ogsaa-altid-litteraturen>

moralske dilemmaer over for os selv og for det samfund, vi lever i.¹⁴ Der er også sket en forandring i den måde forfatterne beskriver soldaterne og krigen på. Vi ser nemlig i dag soldaterne, som selvstændige handlende individer, der selv har valgt at deltage i krigen, hvorimod soldaterne i det 20. århundrede blev sendt i krig, uden at det var deres eget valg. Derfor er der i nyere dansk litteratur sket en holdningsændring til den måde, vi ser soldaterne på.¹⁵ Soldaterne bliver derfor i dag oftest skildret med stor sympati og loyalitet, hvor selve krigen bliver skildret med antimilitaristisk væmmelse og pacifistisk, da der generelt er en stor modvilje mod krig i befolkningen, samt at der har været en politiske uenighed om udsendelse af danske soldater.¹⁶

I nyere dansk litteratur er der mere fokus på de hjemvendte soldaters problemer, da mange soldater lider af mange alvorlige følgesygdomme efter de har været i krig, så som posttraumatisk stress.¹⁷ I dag er det ikke særlig mange soldater, som selv vælger at skrive om alle de forfærdelige ting, de har oplevet under deres udsendelse. Det er derfor oftest forfattere, der aldrig har været udsendt som skildre krigen. Litteraturen om krige i dag er derfor skrevet på afstand af selve krigen, hvilket gør at forfatterne ikke har haft fjenden helt tæt inde på livet og dermed ikke kan beskrive den frygt, som soldaterne har på samme måde. Hvorimod der under besættelsestiden var mange forfattere som skrev, om deres egne krigsoplevelser.¹⁸ En af de mange forfattere der skrev om oplevelser og frygten under besættelsestiden var den kende digter Morten Nielsen, som blev meget populær for sine digte og breve i tiden efter hans død.

¹⁴ Nielsen, Peter: *Krigen rammer også altid litteraturen*. Information. 2015. Besøgt den 14.12. 2017. <https://www.information.dk/kultur/2015/10/krigen-rammer-ogsaa-altid-litteraturen>.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Rothstein, Klaus: *Soldatens år*. Tiderne Skifter, 2014. Side 246.

¹⁷ Ibid. Side 9.

¹⁸ Ibid. Side 244.

3. Morten Nielsen

Morten Nielsen blev født den 3. januar 1922 i Aalborg, her voksede han op i trygge omgivelser, sammen med sin fireårige yngre søster, Lise. De boede i det fine kvarter i Aalborg, i et stort murstenshus, hvor der ikke manglede noget. Morten Nielsens forældre Ejner Nielsen og Gerda Lebrecht Nielsen var nemlig begge overlærere på Poul Paghsgade skole, som blev set som en af de højeste uddannelser, særligt for kvinder dengang.

Allerede som ung havde Morten Nielsen en stor eventyrlyst og en stor nysgerrighed. Det resulteret i, at han flere gange som ung vandrede til Jylland for, at besøgte de mange steder hans farfar havde boet. Gennem tiden begynde Morten Nielsen, at interessere sig for danske digtere og allerede i gymnasiet kunne det ses, at han havde et stort talent for at skrive danske stille. Dog interesserede Morten Nielsen sig ikke rigtig for skolen, han holdt mere af livet og brugte ikke så meget tid på ting, som han ikke syntes var vigtig. Morten Nielsen begyndte, at skrive flere digte om hvordan det var at leve i en krigstid, og om alle de ting der følger med det, så som frygten for døden og alt det ansvar der fulgte med. Morten Nielsen var meget engageret i modstandsbevægelsen, men desværre døde han i en alder af kun 22 år, da han ved en våbentransport, blev dræbt af et vådeskud. Der var spekulationer om hvorvidt der var tale om mord eller selvmord. Morten Nielsen nåede på sit korte liv, at sætte et stort indtryk på dansk litteratur, han nåede dog kun at udgive en digtsamling "Krigere uden Vaaben". Kort efter hans død blev der udgivet endnu en digtsamling "Efterladte digte".¹⁹

4. "Kriger uden Vaaben"

I digtsamling "Krigere uden Vaaben"²⁰ kommer Morten Nielsen ind på store og dybe emner, så som døden, krigen, kærligheden og livet. Gennem hele hans digtsamling kan man tydeligt mærke, at det har været en reflekterende Morten Nielsen, der prøvede at sætte ord på sine tanker og følelser. Morten Nielsen udgav "Krigere uden Vaaben" under besættelsestiden, og det kan man tydeligt se på den måde, han anvender krigen og døden på. Morten Nielsen var nemlig en af de forfattere, der forholdte sig mere negativt over for krigen, og derfor er hans centrale temaer i digtsamlingen "Kriger uden Vaaben" blandt

¹⁹ Larsen, Rasmus Wiin: *Morten Nielsen. iBureauet/Dagbladet Information*, 2010. Besøgt den 12.12 2017. <https://forfatterweb.dk/oversigt/zmortennielsen00>

²⁰ Nielsen, Morten: *Krigere uden Vaaben*. Gyldendal, 1. e-bogsudgave, 2017.

andet krigen og døden. Allerede i en tidlig alder følte Morten Nielsen, at han skulle tage ansvar overfor de ting der skete, og derfor blev han i en tidlig alder meget ansvarsbevidst, og han forholdte sig kritisk over for de ting der skete. Det kommer blandt andet til udtryk i digtene "Døden"²¹, "Ind i en Stjerne"²² og "Vi sender Dansemusik om Natten"²³, hvor Morten Nielsen berører emnerne døden og krigen.

I digtet "Døden" skriver Morten Nielsen om det, vi alle ved, at vi skal her fra, men at der er ingen af os der ved hvornår. I digtet "Døden" møder vi jeget, som i en alt for tidlig alder, allerede har haft døden tæt inde på livet. Digtet "Døden" er opdelt i 3 tidsrum, jegets fortid er beskrevet i de to første strofer, hvor jeget fortæller om sit møde med døden som barn. Jeget oplever døden som en kulde, som han ikke har set før og noget som ingen nævner, men som alle ved er der. I strofe tre, fire og de første 3 vers i strofe 5 beskriver jeget nutiden, hvor jeget stadig kan ane døden i det fjerne, som en lille skygge, der hele tiden følger jeget overalt. Thomas Bredstrup som også har analyseret digtet "Døden" mener, at der også kan være tale om noget helt andet, nemlig det at miste ens kæreste til en anden mand.²⁴ Følelsen af at miste ens kæreste til en anden, kan være en lige så stor smerte, som at miste ens kære til døden. I de sidste to strofer i digtet fortæller jeget om fremtiden, når jeget skal møde døden. De tre sidste ord i digtet "*Vi mødes nok*"²⁵ har en kæmpestor betydning for hele digtet, her reflekterer jeget nemlig over døden, og det at vi alle skal dø. Der sker en stor udvikling med jeget igennem hele digtet, da jeget går fra ikke at vide, hvad døden er, til at kende døden og til sidst at accepterer den. Digtes ydre komposition er bygget op af fem strofer og med seksogtyve vers. Digtet er et strofisk digt, da det er delt op i strofer. Der fremstår kun enderim i strofe to, tre og fire i det andet og sidste vers. Digtet fremstår derfor ikke som et lyrisk digt, men mere som en fortælling. Versene fremstår ikke roligt og harmonisk, da nogle af versene er forskudt ind på siden. Satsen er derfor urolig, ligesom jegets forhold til døden er. I det meste af digtet taler stemmen til det indre du, men

²¹ Nielsen, Morten: *Krigere uden Vaaben*. Gyldendal, 1. e-bogsudgave, 2017. Side 23.

²² Ibid. Side 14.

²³ Ibid. Side 9-10.

²⁴ Mai, Anne Marie: *Læsninger i dansk litteratur. Bind 4*. Gads forlag, 2001. Side 21.

²⁵ Nielsen, Morten: *Krigere uden Vaaben*. Gyldendal, 1. e-bogsudgave, 2017. Side 23. Linje 26.

i slutningen af digtet går jeget fra at tale med sit indre du, til at snakke med døden ”*Men vi fører ingen Samtaler med hinanden, hverken ved Dagslys eller naar Stjernerne gaar i Flok.....*”²⁶, herved kan man se, at jeget nu endelig tør se døden i øjnene, da han indser at døden ikke er noget farligt, men en naturlig del af livet. Der bliver også anvendt billedsprog i digtet ”døden”, det kan man blandt andet se ved, at Morten Nielsen beskriver døden som en skygge og en kulde. Her anvender han også besjælinger, da han gør døden til en form fra sjæl, som Jeget snakker til. Der bliver også anvendt metafor for eksempel i de tre sidste ord ”*Vi mødes nok igen*”²⁷, der betyder at vi alle skal dø på et tidspunkt, men ingen ved hvornår.

I digtet ”Ind i en stjerne” skriver Morten Nielsen, om hvordan to sjæle mødes om natten, hvor de kikker ud på naturen, som er en metafor for krigen og det aftryk krigen har sat. Det kommer blandt andet til udtryk, ved de mange metaforer som bliver anvendt, for eksempel er drivende skyer på den lyse nattehimmel, en metafor for, at der skal til at ske noget ondt omkring os. Ligesom afblomstrende syrener er en metafor for krigens forfald, da det hele er ved at gå i opløsning. Til sidst i digtet er der dog et håb for en bedre fremtid uden krig og død. ”*Vi gaar med hinanden i Haanden ind i en Stjerne*”²⁸. Hvilket betyder, at hvis vi holder sammen skal det hele nok gå. I digtet ”Ind i en Stjerne” er krigen og døden et af de centrale emner, det der blandt andet er med til at underbygge det, er ”*men Roserne bløder*”²⁹. Bare i denne korte sætning bliver der anvendt mange troper, ved at roserne er metafor for de dansk modstandsfolk, der er kommet til skade i deres arbejde for at befrie Danmark fra tyskerne. Den anden trope der bliver anvendt er besjæling, da Morten Nielsen giver en rose menneskelige egenskaber, så som at kunne bløde. En helt anden vinkel på hvad digte betyder, har Peter Christensen skrevet om. Peter Christensen ser digtet som et kærlighedsdigt mellem to sjæle.³⁰ Her ville roserne betyde et menneske som bløder på grund af kærestesorger. Digte kan derfor fortolkes på flere forskellige måde, både som et

²⁶ Nielsen, Morten: *Krigere uden Vaaben*. Gyldendal, 1. e-bogsudgave, 2017. Side 23, linje 22-24.

²⁷ Ibid. Side 23. Linje 26.

²⁸ Ibid. Side 14. Linje 12-13.

²⁹ Ibid. Side 14. Linje 6.

³⁰ Mai, Anne Marie: *Danske digte i det 20 århundrede*. Gads forlag, 2001. Side 18.

krigsdigt og et kærlighedsdigt. Digtets ydre komposition er bygget op af tre strofer og med tretten vers, digtet er et strofisk digt, da det er delt op i strofer. I hver strofe er der enderim, som får digtet til at fremstå lyrisk. Versene fremstår ikke roligt og harmonisk, da nogle af versene er forskudt ind på siden. I digtet er der vekslende taktslag og pauser, der gør det nemmere for læseren at stoppe op og tænke over hvilken vej, de to sjæle vil gå, eller hvilken vej krigen vil gå. Dette underbygges også ved, at der til sidst i strofe to er lavet tegnsætning i form af tre punktummer, og i andensidste vers er der brugt en tankestreg/bindestreg, som skal få læseren til at stoppe op og tænke over digtet. Igennem hele digtet sker der en udvikling, i første strofe ligger Danmark i dvale, men langsomt vågner vi op og krig begynder for alvor i strofe to og tre. I sidste strofe er der et håb om en bedre fremtid, enten ved at verden ændrer sig eller ved at vi kommer sammen op til stjernerne. Vi møder også her for første gang vi'et, hvilket gør at digtet bliver mere personlig, og det skaber en fællesskabsfølelse.

I digte "Vi sender dansemusik om natten" skriver Morten Nielsen om hvad jeget er, og jegets erkendelse af døden. De første fire strofer foregår i nutid og stroferne starter med "Jeg er", jeget er for eksempel cigarettens glød, restauranters rum eller ilingen af ild. Her nævnes de ting jeget forbinder sig selv med, men hvor døden ligger og luger i baggrunden, "*men med en Underklang af Død*"³¹, her kan man se at døden altid vil være en del af jeget. I fjerde strofe skriver jeget, at han har mistet lykken, da det går op for jeget, at han lever i en verden med krig, og dermed mister jeget troen på lykken. Hvorefter han i de sidste to strofer, starter stroferne med "ikke", her beskriver jeget alle de ting han ikke er eller har mere. I sidste strofe, i andet sidste vers, starter det igen med "Jeg er", her når Jeget til en erkendelse af døden, da han skriver "*- jeg er Hungrens Tidens, Dødens Dansemelodiers Rytme og Refræn*"³². Jeget ender derfor med til sidst at acceptere, at verden ser ud på den måde som den gør, og at døden er en del af det at leve. Digtes ydre komposition er bygget op af seks strofer og med niogtyve vers, digtet er et strofisk digt, da det er delt op i strofer. I hver strofe er der enderim i første og sidste vers, der er dog ikke enderim i den sidste strofe. Rytmen i digtet er substantiv, da jeget bruger rytmen og dansemelodien som en

³¹ Nielsen, Morten: *Krigere uden Vaaben*. Gyldendal, 1. e-bogsudgave, 2017. Side 9, linje 3-4.

³² Ibid. Side 10, linje 2-3.

metafor for, at beskrive jegets eget liv. Versene fremstår ikke roligt og harmonisk, da nogle af versene er forskudt ind på siden. Der bliver også anvendt tegnsætning ved tankestreger/bindestreger i digtet flere steder det gør, at vi som læsere kommer til at spekulerer over, hvor digtet er på vej hen. I digtet anvendes der mange forskellige troper, bandt andet bliver der sammenlignet de ting jeget er og godt kan lide, med de ting jeget har mistet kontrollen over, på grund af krigen. Der bliver også anvendt mange besjælinger, da jeget næsten gennem hele digtet er døde ting, som jeget gør levende ved, at han for eksempel er cigarettens glød, da jeget gør sig et med gløden og derfor gør den døde genstand levende.

I alle de tre ovenstående digte kan man se mange fællestræk. Digtene indeholder alle sammen det samme centrale tema nemlig døden og krigen, som også er et af hovedtemaerne igennem hele digtsamlingen "Kriger uden Vaaben". De tre digtets ydre komposition er bygget op på samme måde, med strofer og vers, hvor nogle af versene er forskudte ind på siden. Det gør at digtene ikke har en harmonisk opbygning, da det skal udtrykke alt det kaos der var under krige. En anden ting der går igen i de tre digte og hele digtsamlingen "Kriger uden Vaaben" er Morten Nielsens skrivemåde, som er fyldt med troper såsom metaforer, sammenligninger og besjælinger. I Digte bruges der oftest mange troper, men en af grunden til at Morten Nielsen bruger så mange troper, som han gør, er nok også fordi at digtsamlingen "Krigere uden Vaaben" er skrevet under besættelsestiden, hvor Danmark var pålagt censur for, hvad man måtte skrive. Så derfor blev Morten Nielsen nød til at gemme sine budskaber i metaforer og andet. I digtsamlingen "Kriger uden Vaaben" er der forskelle i digtene på hvordan døden og krigen bliver skildret på, for eksempel i digtet "Døden" er døden skildret meget direkte, hvor i digtet "Ind i en Stjerne" skildre mere krig og de ødelæggelser den har medført og kun kort til sidst nævnes døden. I digtet "Vi sender Dansemusik om Natten", bliver jegets opfattelse af sig selv under krigen beskrevet og dermed skildre det krigens påvirkninger af det enkelte individ. I digte "Døden" ser man også tilbage i fortiden, hvor man møder jeget, som en lille dreng. Det givet et helhedsbillede, som der ikke er i de to andre digte. Igennem hele Morten Nielsens digtsamlingen "Krigere uden Vaaben" for man en følelse af, at livet kun er til låns, da vi kan dø i hvert sekund. Man mærker tydeligt den angst og frygt der ligge bag ordene.

5. Perspektivering

I den nyere danske litteratur er der mange eksempler på forfattere og kunstnere, som skildrer den angst og frygt som krige og døden fører med sig. Litteraturen har ændret sig fra at handle om en krig, der foregik lige rundt om os til, at handle om krige og døden i hele verden. Det enkelte menneske/soldat og de problemer krige og døden kan have for det enkelte individ, er kommet mere i fokus.

Det kommer blandet andet til udtryk i romanen ”Jeg er en hær”³³, som er skrevet af Lars Husum. ”Jeg er en hær” handler om Jakob og hans bedsteven Jesper, som er soldat og oplever døden og krigen på tæt hold. Første gang Jakob oplever døden på tæt hold er, imens han er udsendt i Bosnien, hvor Jakob får et opkald fra sin far. Hans far fortæller, at Jakobs kæreste, Jespers kone og børn har været ude for et trafikuheld, hvor alle på nær Jakobs kæreste døde. Her kan vi se, at Lars Husum prøver at fortælle os, at lige meget hvor vi er i verden, kan døden ramme os. ”*Det er os, der kan dø, ikke dem derhjemme. Det er sådan, verden burde være indrettet*”³⁴, her kan vi se Jespers frustration over døden. Den samme følelse er der også i Mortens Nielsens digt ”Døden” hvor jeg i starten ikke forstår døden. I digtet forholder jeg mig dog accepterende til døden, det er ikke tilfældet i ”Jeg er en hær”, hvor Jesper prøver at fortrænge, at han overhoved har haft en familie. ”Jeg er en hær” skilte derfor døden og krigen på en anden måde end Morten Nielsen gjorde. Det der er kendetegnet ved den måde litteraturen i dag skildrer temaerne døden og krigen på er, at døden og krigen er lige så aktuelle, som den var under besættelsestiden, men i dag bliver døden og krigen mere skildret ud fra det enkeltes individ, og vi har meget mere fokus på hvordan krigen og døden påvirker de mennesker, der oplever den og deres pårørende. Det kan man blandt andet se i ”Jeg er en hær” hvor Lars Husum har mere fokus på hele oplevelsen af hvad krig og død kan gøre ved et individ. Det kan man se på den måde, han skildre Jakob og Jespers påvirkning af krigen og døden på. Døden og krigen kan derfor også have psykiske påvirkninger af folk, og hvis de bliver presset nok, vil det til sidst have alvorlige konsekvenser for dem og det samfund vi lever i. Det er derfor vigtigt, at vi tager hånd om de soldater der har brug for det. I digtet ”Vi sender Dansemusik om Natten”, bliver jegets opfattelse af sig selv under krigen også beskrevet, men man får ikke

³³ Husum, Lars: *Jeg er en hær*. Gyldendal, 2012.

³⁴ Ibid. Side 116, linje 24-25.

den opfattelse af, at individet bliver påvirket på samme måde som i "Jeg er en hær". I digtet bliver der set ind ad, og individet bliver ikke set i sammenhold med hele samfundet. I dag har man meget mere fokus på det enkelte individ.

Et andet eksempel på hvordan nyere dansk litteratur forholder sig til krigen på kan ses på Thomas Kluges billede af danske FN-tropper i Bosnien.³⁵

Her kan vi se hvordan Thomas Kluge skildre døden og krigen. Ligesom i romanen "Jeg er en hær", er der fokus på det enkelte individ. Det kan man blandt andet se ved, at det er soldaterne, som er i fokus, da de står i forgrunden af maleriet og er malet med meget høj detaljeringsgrad. Alle soldaterne har frygt i deres blik, hvilket tyder på, at de ser frygten for døden i øjnene, alle soldaterne ser helt tomme ud i deres blik, hvilket også at med til at underbygge den frygt, de har for døden. Det at de ser døden i øjnene er ikke noget nyt i

³⁵ Kluge, Thomas: Et kort ophold. Danske FN-tropper i Bosnien, 1998. Besøgt den 17.12. 2017.

https://www.google.dk/search?dcr=0&biw=1280&bih=603&tbm=isch&sa=1&ei=JIw2WtPtF5DKsAfXvpqQAQ&q=Thomas+Kluges+fn+soldater&oq=Thomas+Kluges+fn+soldater&gs_l=psy-ab.3...168783.178862.0.179299.29.18.0.0.0.0.183.1486.9j5.15.0....0...1c.1.64.psy-ab..17.1.98.0..0j0i24k1.106.xkhX_4Rmoos#imgrc=2PfxWO17Z4-iWM:

dansk litteratur, ser man bare på Morten Nielsens digtsamling "Krigere uden Vaaben" kan man se flere eksempler på hvordan døden og krigen er i fokus. I dag ser vi soldater som helte, der sætter deres eget liv på spil for, at hjælpe andre med, at kunne leve fredfyldt og et sikkert liv med deres familier. Dette fremgår også af Thomas Kluges maleri, da han har valgt, at male soldaterne i frøperspektiv, således at vi ser op til dem, som en slags helte. Skildringen mellem døden og krigen kommer til udtryk i billedet ved, at der er to sider. Muren der står i forgrunden skiller de to sider fra hinanden, bag og på muren kan man se kriges aftryk, i baggrunden kan man ane røgen for kampe der er ført i krigen. På den anden side af muren, altså der hvor soldaterne kikker hen, kan man forstille sig at de ser døden, som er på vej mod dem. Det samme sker i Morten Nielsens digt "Ind i en stjerne" hvor de to sjæle til sidst går hånd i hånd ind i døden, som betyder at jeget ser døden i øjnene. Lige som i Morten Nielsens digtsamling "Kriger uden Vaaben" bliver der anvendt mange forskellige troper ligesom der i billede "Et kort ophold" bliver anvendt symboler blandt andet i form af farver. Den blå farve som i maleriet skal symbolisere fred, da det er FN tropper, der bliver udsendt til Bosnien for at skabe fred. Det samme sker i "Jeg er en hær" hvor Jakob og Jesper bliver sendt til Afghanistan for at gøre forholdene for borgerne i landet bedre. Vi her i Danmark er i dag blevet til en af de førende krigsnationer, som hjælper andre lande med at løse konflikter og skabe fred. Derfor er temaerne krige og døden også helt centrale emner i nyere danske litteratur.

6. Konklusion

Litteraturen har haft en kæmpestor betydning for den måde vi ser krige og døden på i dag. Litteraturen har nemlig præget den måde vi ser og oplever tidligere krige på, da vi gennem litteraturen har fået centrale beretninger om hvordan de så og oplevede alt det der skete. Derfor spiller litteraturen en kæmpe rolle i vores historie også den dag i dag, da krige og døden er to centrale temaer der altid har og vil have en samfundsmæssig relevans for det samfund vi lever i. Dette kommer til udtryk i både nyere dansk litteratur og i litteraturen under besættelsestiden, så som i romanen "Jeg er en hær", i billede "Et kort ophold" og i Morten Nielsens digtsamling "Kriger uden Vaaben", hvor døden og krigen er centrale emner. Litteraturen er vigtig for vores forståelse af hvad krige og døden er, og hvordan den gennem hele vores historie spiller en afgørende rolle, for den måde vores samfund har udviklet sig på. Ser man bare på litteraturen under besættelsestiden, som beskrev alle de forfærdelige ting, som skete under besættelsestiden, det er vigtigt, at vi ikke glemmer de ting der er sket, men at vi husker dem, så vi kan lære af de fejltagelser, som vores forfædre har begået. Derfor er det vigtigt, at vi som land tør stå sammen, og at vi ikke er bange for at tale om de tabuer, som følger med døden og krigen. Døden må vi lære at leve med, da det er en naturlig del af at leve, men krigen den bliver vi ikke nød til at acceptere, da det ikke er en nødvendighed, at fører krig mod hinanden. Vi har derfor alle en pligt til at gøre noget for at forhindre krig, terror og lignede, da der sker alt for mange forfærdelige ting, når de får lov til at eksistere, som kan have dybe konsekvenser for os mennesker generelt, og kan sætter dybe spor for dem, der oplever dem på tæt hold. Litteraturen er en afgørende brik til at forhindre disse ting, men kan ikke stå alene.

Antal tegn med mellemrum: 32.007.

7. Litteraturliste

Bøger:

- Fibiger, Johannes og Lütken, Gerd: *Litteraturens veje -2. udgave, 9 oplag*. Systime A/S, 2004-2008.
- Husum, Lars: *jeg er en hær*. Gyldendal, 2012.
- Mai, Anne Marie: *Danske digte i det 20 århundrede*. Gads forlag, 2001.
- Mai, Anne Marie: *Læsninger i dansk litteratur. Bind 4*. Gads forlag, 2001.
- Nielsen, Morten: *Krigere uden Vaaben*. Gyldendal, 1. e-bogsudgave, 2017
- Rothstein, Klaus: *Soldatens år*. Tiderne Skifter, 2014.
- Søndberg, Olaf: *Danmark i krig*. Systime A/S. 2012
- Sørensen, Jørgensen: *Besættelsestiden i litteraturen*. Systime A/S, 2004

Internetside:

- Hertel, Hans: *Besættelsens kulturliv: beskyttelsesrum, væksthuse, modstandslomme*. 2010. Besøgt den 13.12. 2017. <http://wayback-01.kb.dk/wayback/20100504122609/http://www2.kb.dk/guests/natl/db/bv/03/4/hertel.htm>
- Kluge, Thomas: *Et kort ophold. Danske FN-troper i Bosnien*, 1998. Besøgt den 17.12. 2017.
https://www.google.dk/search?dcr=0&biw=1280&bih=603&tbm=isch&sa=1&ei=JIw2WtPtF5DKsAfXvpqQAQ&q=Thomas+Kluges+fn+soldater&oq=Thomas+Kluges+fn+soldater&gs_l=psy-ab.3...168783.178862.0.179299.29.18.0.0.0.183.1486.9j5.15.0....0...1c.1.64.psy-ab..17.1.98.0..0j0i24k1.106.xkhX_4Rmoos#imgrc=2PfxWO17Z4-iWM

- Larsen, Rasmus Wiin: *Morten Nielsen. iBureauet/Dagbladet Information*, 2010. Besøgt den 12.12 2017. <https://forfatterweb.dk/oversigt/zmortennielsen00>

- Møller, Anne: *Kaj Munk. iBureauet/Dagbladet Information*. 2015. Besøgt den 13.12. 2017. <https://forfatterweb.dk/oversigt/munk-kaj>

- Nielsen, Peter: *Krigen rammer også altid litteraturen. Information*. 2015. Besøgt den 14.12. 2017. <https://www.information.dk/kultur/2015/10/krigen-rammer-ogsaa-altid-litteraturen>

- Olsen, Niels Wium: *Pressecensur under besættelsen*, 2012. Besøgt den 13.12. 2017. <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/pressecensur-under-besaettelsen/>

- Schou, Søren: *Litteraturen under besættelsen*, 2017. Besøgt den 13.12. 2017. http://denstoredanske.dk/Dansk_litteraturs_historie/Dansk_litteraturs_historie_4/Litteraturen_under_besaettelsen